

41P
11961

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут інноваційної та післядипломної освіти
(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра клінічної психології
(повна назва кафедри)

Дипломна робота

бакалавра

на тему: «Синдром емоційного вигорання медичних працівників»

« Syndrome of emotional burnout of medical workers »

Виконала: студент(ка) заочної форми навчання
за напрямом 6.030102 Психологія
~~Стенчук~~(Бурлака) Інна Володимирівна
Керівник : к. психол. н., доц. Коробіцина М.Б.
Рецензент :д. психол. н., проф.Яремчук О.В.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ 10 від 18.05. 2016 р.

Захищено на засіданні ЕК № 3
протокол № 2 від 07.06 2016 р.
Оцінка 100% с 100
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

(підпис)
Лэфтеров В.О.

Голова ЕК

(підпис)
Якупов В.А.

Одеса – 2016

779138

ЗМІСТ

Вступ	2
РОЗДІЛ I. АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО ПРОБЛЕМИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ	7
1.1.Визначення терміну «емоційне вигорання».....	11
1.2.Причини виникнення синдрому «емоційного вигорання» (СЕВ).....	14
1.3.Емоційне вигорання як синдром.....	16
1.4.Фактори виникнення синдрому емоційного вигорання у медичних працівників.....	19
Висновки до розділу I.....	25
РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СИНДРОМУ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	27
2.1.Характеристика вибірки	27
2.2.Опис методик та ходу дослідження синдрому емоційного вигорання у медичних працівників хірургічного та лабораторного відділень Центральної Районної лікарні	
2.3.Аналіз результатів дослідження.....	26
Висновки до розділу II.....	51
Заключення	53
Список використаних джерел	55
Додатки	61

Вступ

Синдром емоційного вигорання – складний психологічний феномен, який часто проявляється в професійній діяльності спеціалістів, робота яких потребує неприривний прямий контакт з людьми та пацієнтами. Це професійна діяльність яка може бути різною, але для неї характерно спілкування з людьми, яке з психологічної точки зору не рідко важко підтримувати на протязі великого проміжку часу.

Актуальність дослідження особливості синдрому емоційного вигорання (СЕВ) у медичних працівників і його взаємозв'язок з характеристиками саморегуляції пов'язану з масовим виявленням СЕВ серед медичного персоналу. Характер професійної діяльності медичних сестер лабораторного та хірургічних відділень відрізняється, це може відобразитися на ступені прояву СЕВ та особливостей їх саморегуляції.

За даними багатьох досліджень у спеціалістів поступово знижується рівень піклування про людей, з якими вони працюють. Через деякий час вони починають розуміти, що часто не можуть витримати емоційну напругу. І тоді починають проявлятися перші ознаки емоційного виснаження.

Робота медичної сестри як правило емоційно насичена. Весь її робочий день – тісне спілкування з людьми, в першу чергу з пацієнтами, яка потребує неприривної уваги та піклування. Часто медичні працівники стикаються з негативними емоціями, які пацієнти виражають по відношенню до свого стану, в такому разі медичний працівник починає і сам відчувати емоційне напруження.

На думку К. Маслач, один із основоположників теорії, який описував дані прояви, професійне вигорання – емоційне виснаження, яке виникає

внаслідок стресу міжособистісної взаємодії, втрата позитивних відчуттів та поваги до пацієнтів. Подальший розвиток синдрому може призвести до часткової втрати відчуття співпереживання до пацієнтів з точки зору професійної поведінки, що в кінцевому результаті погіршує якість медичної допомоги. При цьому сама медична сестра часто не задоволені собою та результатом своєї діяльності.

Виникає необхідність організаційної цілеспрямованості, психологічної діяльності по формуванню самарегуляції психічних станів, адже вміння людини регулювати свій стан, керувати своєю поведінкою в різних ситуаціях являється важливим показником зрілості особистості, від чого багато залежить її успішність у процесі її життєдіяльності та професійної діяльності.

Проблема дослідження полягає в тому, що недостатньо даних про те, яким чином взаємопов'язані синдром емоційного вигорання та рівень особистої самарегуляції.

Дослідження СЕВ займалися Г.С.Абрамов, Н.В.Водопьянова, В.Е.Орел, Д.Г.Трунов, та інші. Саморегуляція являється предметом дослідження в роботах Л.П.Гримак, Н.Д.Лінде, В.Л.Маріщука, А.О.Прохорова, та інші.

Об'єкт дослідження:

Синдром емоційного вигорання медичних працівників.

Предмет дослідження:

Взаємозв'язок синдрому емоційного вигорання та самарегуляції медичних сестер.

Ціль дослідження:

Виявити взаємозв'язок синдрому емоційного вигорання та особливості саморегуляції медичних сестер.

Задачі:

1 .Провести теоретичний аналіз особливостей синдрому емоційного вигорання(СЕВ) та особливостей саморегуляції у медичних працівників середнього та вищого рівнів.

2. Підібрати адекватні методи дослідження та сформувати вибірку.

3.Виявити особливості СЕВ у медичних сестер.

4.Виявити особливості саморегуляції медичних сестер.

5.Визначити взаємозв'язок СЕВ та особливостей саморегуляції досліджених груп.

Гіпотеза дослідження:

Емоційне вигорання є одним із можливих проявів професійної дезадаптації медичних працівників.Кількісні та якісні показники ступеня вияву СЕВ у медичних сестер мають свою специфіку.

Методики дослідження:

Спостереження,бесіда,методика емоційного вигорання по В.В.Бойко, тестова методика «Здатність до самоуправління» (Н.М.Пейсахов).

Надійність і вірогідність дослідження забезпечувалися репрезентативністю вибірки (53 особи, віком від 19 до 58 років), застосуванням методів, релевантних меті і завданням дослідження та якісного аналізу.

Теоретичне значення дослідження полягає у вивченні СЕВ та представленні взаємозв'язку цілістних характеристик психологічної

діяльності, пов'язаних з специфікою роботи медичних сестер за певний період часу.

Практичне значення дипломного дослідження:

Запропонований в результаті дослідження блок діагностичних методик можливо використовувати для діагностики СЕВ на початкових стадіях формування з метою запобігання негативних наслідків його розвитку для професійної діяльності та особистості; відповідно з виявленими особливостями саморегуляції планувати та реалізувати програму профілактики, в яку включити блок психокорекційних заходів.

Структура дипломної роботи.

Робота складається з вступу, де представлена актуальність проблеми, предмет, об'єкт, ціль, гіпотеза, завдання, практичність значимість дипломного дослідження; теоретичного розділу, в якому розглядається основні підходи до вивчення СЕВ, аналізуються механізми виникнення СЕВ, аспекти діяльності медичних працівників які впливають на розвиток СЕВ; також особливості саморегуляції та її значення для профілактики СЕВ; Особливості експериментального дослідження, де представлений опис вибірки, методів, процедури експерименту, який проводився, аналізу та обговорення отриманих результатів, висновків, заключення, списку використаних джерел; додатків.

Публікації: Результати проведеного дослідження представлено в 1 публікації.

Заключення

Актуальність проблеми СЕВ медичних працівників обумовлена тим, що останнім часом відмічається підвищення кількості стресів, пов'язана з трудовою діяльністю.

Професійні стреси негативно впливають як на конкретних осіб, та їх соматичний та психічний стан, так і на внутрішнє середовище, впливають на продуктивність і ефективність роботи.

Проаналізувавши літературу виявлено, що існує багато підходів до визначення структури СЕВ. В основі нашої роботи лежить тримірна модель синдрому, запропонована В. В. Бойко. Вчений, спираючись на зазначені Х. Маслач компоненти «вигорання»: емоційне виснаження, деперсоналізація та редукція професійних обов'язків; та теорію Г. Сельє, виділив наступні фази синдрому емоційного вигорання – напруження, резистенція та виснаження. Кожна із фаз супроводжується чотирма симптомами, завдяки яким можна дослідити специфіку прояву синдрому у медичних працівників. За В.В. Бойко фаза «напруження» характеризується такими симптомами: переживання психотравмуючих обставин, незадоволеність собою, «загнаність у кут», тривога і депресія. Фаза «резистенція» супроводжується наступними симптомами: неадекватне вибіркоче емоційне реагування, емоційно-моральна дезорієнтація, розширення сфери економії емоцій, редукція професійних обов'язків. До фази «виснаження» входять такі симптоми - емоційний дефіцит, емоційне відчуження, особистісне відчуження (деперсоналізація), психосоматичні та психовегетативні порушення.

Теоретичний аналіз проблеми дослідження показав, що емоційне вигорання представляє собою набутий стереотип емоційної, частіше професійної поведінки. Це набутий особистістю механізм психологічного

захисту в формі повного або часткового виключення емоцій в відповідь на психотравмуючий вплив.

По роду своєї діяльності медичні працівники піддаються впливу різних неблагополучних факторів робочого середовища та самого трудового процесу (відповідальність за життя та здоров'я інших людей, підвищені вимоги професійної компетенції, велика кількість контактів з хворими людьми, їх рідними, з негативними емоціями та інше).

Дослідження показало що ступінь вираженості СЕВ статистично достовірно вищий у співробітників хірургічного відділення порівняно з робітниками лабораторного.

В результаті проведеного дослідження виявлено взаємозв'язок СЕВ та рівнем саморегуляції у медсестер лабораторного та хірургічного відділення. Таким чином виявлено негативні взаємозв'язки етапів саморегуляції та симптомів емоційного вигорання. Це підтверджує запропоновану гіпотезу.

Так, ефективна саморегуляція може виступати одним із способів профілактики СЕВ.

Тому вивчення проблеми емоційного вигорання представляє собою не тільки навчальну цікавість, вона має велику практичну значимість при використанні отриманих даних в системі психогігієнічних, психопрофілактичних і психокорекційних заходів, які забезпечують збереження підкріплення здоров'я медичних працівників.

Список використаної літератури:

1. Абульханова-Славская К. А. Основные этапы развития концепции С. Л. Рубинштейна / К. А. Абульханова-Славская, А. В. Брушлинский // Рубинштейн С. Л. Избранные философско- психологические Труды. Основы онтологии, логики и психологии / РАН, ин-т психологии. - М.: Наука. - 1997. - 462 с.
2. Александровский Ю. А. Пограничные психические расстройства [Руководство для врачей] / А. Ю. Александровский. - М.: Медицина, 2000. - 496 с.
3. Большакова Т. В. Личностные детерминанты и организационные факторы психического выгорания у медицинских работников : автореф, дис. на соиск. уч. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.03 «Психология труда инженерная психология, эргономика» / Т. В. Большакова. - Ярославль, 2004. - 27 с.
4. Борисова М. В. Психологические детерминанты психического выгорания у педагогов : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Педагогическая психология» / М. В. Борисова. - Ярославль, 2003. - 28 с.
5. Брайт Д. Стресс. Теории, исследования, мифы / Д. Брайт, Ф. Джонс. - СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. - 352 с.
6. Варнава У. В. Экспериментальное исследование незрелых психологических защит личности / У. В. Варнава. Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України: зб. наук, праць: [за ред. С. Д. Максименка]. -2006. - Вип. 29. - С. 102-106.

7. Водопьянова Н. Е. Синдром выгорания: диагностика и профилактика / Н. Е. Водопьянова, Е. С. Старченкова. - СПб.: Питер, 2008. - 336 с.
8. Ганзен В. А. Системные описания в психологии / В. А. Ганзен. - Л.: Изд-во ЛГУ, 1984. - 176 с. [Электронный ресурс] // Режим доступа: http://thepsy.narod.ru/index.files/istochniki/Ganzen_opisaniya.rar.
9. Жогно Ю. П. Психологічні особливості емоційного вигорання педагогів: автореф. дис. на здоб. вч. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 - «Педагогічна та вікова психологія» / Ю. П. Жогно. -Одесса, 2009.-21 с.
10. Леонова А. Б. Комплексная стратегия анализа профессионального стресса: от диагностики к профилактике и коррекции / А. Б. Леонова // Психологический журнал, 2004. - № 2. - С. 56-58
11. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова // 11.Изд- во Международный гуманитарный фонд "Знание", 1996. - 237 с.
12. Пряжников Н. С. Психология труда и человеческого достоинства: [учеб. пособие] / Н. С. Пряжников, Е. Ю. Пряжникова. - М.: Академия, 2005.-480 с.
- 12.Сукиасян С. Г. Стресс и постстрессовые расстройства: личность и Вещество / С. Г. Сукиасян, А. С. Тадевосян, С. С. Чшмаритян, - Я Г Манасян. - Ер.: Асогик, 2003. - 348 с.
- 13.Бойко В.В. Правила эмоционального поведения. – СПб. : Речь, 1997. – 286 с.
- 14.Куликов Л.В. Здоровья и субъективное благополучие. – СПб. : Речь, 2000. -182с.
- 15.Леонтьев Д.А. Саморегуляция и сущностные силы человека. – М. : Академия, 1997. – 194с.

16. Линде Н.Д. Основы современной психотерапии. – М. : Академия, 2002. – 310с.
17. Абрамов Г.С., Юдчиц Ю.А. Синдром «эмоционального выгорания» у медработников // Психология в медицине. – М. , 1998.
18. Алиев Х. Защита от стресса. – М. : Сфера, 1996. – 220с.
19. Аргайл М. Психология счастья. – М. : Мир, 1990. – 328с.
20. Водопьянова Н.В., Старченкова Е.С. Психическое «выгорания» и качество жизни. / Под ред. Л.А. Коростылёвой. – СПб. : - Питер, 2002. – 424с.
21. Водопьянова Н.В., Старченкова Е.С. Профессиональное выгорания и ресурсы его преодоления. – СПб. : Питер, 2003. – 264с.
22. Готвальт Ф.Т., Ховальт В.Д. Помоги себе сам. Медитация. – М. : Речь, 1993. – 180с.
23. Грымак Л.П., Кордобовский О.С. Техники психической саморегуляции // Человек. – 2001. - №5. – С.136-152.
24. Гройсман А.Л. Медицинская психология. – М. : Медицина 1997. – 356 – 420 с.
25. Даниель Дж., Шабов И. Эмоциональное выгорания у постоянно обращающихся профессионалов. // Психологическая студия. – 1993. - №35. – С. 412-440.
26. Моросанова В.И. Личностные аспекты саморегуляция произвольной активности человека // Психологический журнал. – 2002. – Т.23. - №6. – С. 5 – 17.
27. Никифиров Г.С. Психология здоровья. СПб. : Питер, 2002. – 226с.

28. Орел В.Е. Исследования феномена психологического выгорания в отечественной и зарубежной психологии // Проблемы общей и организационной психологии. – 1999. - №4. – С. – 70 – 97.

29. Водопьянова Н.Е., Серебрякова А.Б., Старченкова Е.С. Синдром профессионального выгорания в управленческой деятельности // Вестник СПбГУ. 1997. Вып. 2. Серия 6. № 13. С. 83-91.

30. Никифоров Г.С. Здоровье как системное понятие // Психология здоров'я / Под ред. Г.С. Никифорова. СПб 2000.

31. Орел В.Е. Феномен «выгорания» в зарубежной психологии: эмпирические исследования и перспективы // Психологический журнал. 2001. Т. 22. № 1.

32. Психологія педагогічної діяльності: Навч. Посіб.: К.: Вища шк., 2004.
– 335 с.

33. Психология профессионального здоровья. Учебное пособие / Под ред. проф. Г.С. Никифорова. – СПб: Речь, 2006. – 480 с.

34. Рогов Е.И. Учитель как объект психологического исследования. М., ВЛАДОС, 1998 г..

35. Форманюк Т.В. Синдром «эмоционального сгорания» как показатель профессиональной дезадаптации учителя // Вопросы психологии. 1994. № 6.

36. Чернисс К. Профессиональное выгорание: беспокойство за работников и боссов растет. Статья, интернет.

37. Щуркова Н.Е. «Классное руководство». – 2000.

38.Водоп'янова Н.Е., Серебрякова Г.Б., Старченкова Е.С. Синдром професійного вигоряння в управлінській діяльності // Вісник СПбГУ. 1997. Вып. 2. Серія 6. № 13. З. 83-91.

39.Никифоров Г.С. Здоров'я як системне поняття // Психологія здоров'я / Під ред. Г.С. Никифорова. СПб 2000.

40.Орел В.Є. Феномен «вигоряння» у закордонній психології: емпіричні дослідження та перспективи // Психологічний журнал. 2001. Т. 22. № 1.

41. Психологія педагогічної діяльності: Навч. Посіб.: До.: Вища шк., 2004.– 335 з.

42.Психологія професійного здоров'я. Навчальний посібник / Під ред. проф. Г.С. Никифорова. – СПб: Йдеться, 2006. – 480 з.

43.Рогов Є.І. Учитель як об'єкт психологічного дослідження. М.,ВЛАДОС, 1998 р..

44.Форманюк Т.В. Синдром «емоційного згоряння» як показник професійної дезадаптації вчителя // Питання психології. 1994. № 6.

45. Леонова А. Б. Комплексная стратегия анализа профессионального стресса: от диагностики к профилактике и коррекции / А. Б. Леонова Н Психологический журнал, 2004. - № 2. - С. 70-74 11. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова //

46.Изд- во Международный гуманитарный фонд "Знание", 1996. - 237 с. 12. Пряжников Н. С. Психология труда и человеческого достоинства: [учеб. пособие] / Н. С. Пряжников, Е. Ю. Пряжникова. - М.: Академия, 2005.-480 с.

47.Сукиасян С. Г. Стресс и постстрессовые расстройства: личность и Вещество / С. Г. Сукиасян, А. С. Тадевосян, С. С. Чшмаритян, - Я Г Манасян. - Ер.: Асогик, 2003. - 348 с.

48.Готвальт Ф.Т., Ховальт В.Д. Помоги себе сам. Медитация. – М. : Речь, 1993. – 180с

